

Жосан А.Э.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ШКОЛЬНОЙ УЧЕБНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
В 60-Х – 80-Х ГОДАХ XX ВЕКА

Представлены основные результаты исследования тенденций развития отечественной учебной литературы для общего среднего образования в 60-х – 80-х годах прошлого века и анализ достижений учебниковедения и учебной лексикографии.

Ключевые слова: школьная учебная литература, учебник, пособие, функция учебной литературы, разработка учебников, учебниковедение, лексикография.

Josan O.E.

TRENDS OF DEVELOPMENT OF DOMESTIC SCHOOL EDUCATIONAL LITERATURE
IN THE 60-80TH YEARS OF THE XXTH CENTURY

There are some results of historical research and educational trends in national textbooks for secondary education in the 60-80s of last century. The author has analyzed the achievements of the theory of textbooks as a scientific branch.

Key words: school educational books, textbooks, manuals, the function of textbooks, the construction of textbooks, the theory of textbooks.

УДК 37.014.522 525(477)

Пахолок Р.І.*

РЕФОРМА БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ В ГАЛИЧИНІ (1929 – 1944 РР.)

У статті висвітлюється проблема реформування богословської освіти в Галичині (1929-1944 рр.), біля витоків якої перебували такі визначні церковні діячі, вчені-теологи і педагоги, як митрополит Андрій Шептицький і доктор богослов'я, отець Йосиф Сліпий. Проаналізовано процес освітньої реформи та її значення для Української Церкви і національної історії загалом.

Ключові слова: академія, Андрій Шептицький, богослов'я, Галичина, Йосиф Сліпий, освітня реформа.

Упродовж тисячолітньої історії християнства Українська Церква приділяла особливу увагу вихованню і навчанню кандидатів священничого сану. Освіта духовенства в Галичині піднялася на новий рівень після того, 1783 року за ініціативи австрійського імператора Йосифа II у Львові було відкрито Генеральну духовну семінарію. До розбудови семінарії, що примножувала традиції власної української духовності, значною мірою спричинилися визначні діячі Греко-Католицької Церкви. Так, її ректорами були майбутні митрополити А. Ангелович, Г. Яхимович, єпископи М. Скородинський та І. Бохенський, а професорами – майбутній митрополит, кардинал М. Левицький та відомий церковний історик М. Гарасевич [15, с. 120]. Поруч із Львівською семінарією майбутніх галицьких священослужителів готували семінарії в Перемишлі, Станіславові, Пряшеві, а також Малі Семінарії і Папська семінарія в Римі [8, с. 80-87].

Очолити 1901 року УГКЦ, митрополит А. Шептицький (1905-1944) як авторитетний учений (доктор богослов'я, філософії і права), дійсний член НТШ, що залишив значний доробок у галузі богослов'я, історії, філософії, політології, мистецтвознавства, взявся за реалізацію реформи богословської освіти в Галичині.

У радянській історіографії та в історії української педагогіки ця проблема була повністю замовчувана з огляду на вороже ставлення офіційної влади та комуністичної ідеології до УГКЦ та всіх її інституцій. Українська діаспора, в середовищі якої

* © Пахолок Р.І.*

перебували окремі викладачі і чимало вихованців Львівської богословської академії, спільними зусиллями уклала монументальний тритомний збірник «Світильник істини» (1971-1976-1983) під загальною редакцією П. Синиці, до якого увійшли джерела і матеріали, що дають змогу прослідкувати головні етапи реформи богословської освіти в Галичині.

Повнокровне вивчення цієї важливої сторінки в історії вітчизняної освіти, педагогіки і науки розпочалося після відновлення української державності 1991 року. Загальну оцінку становлення богословської освіти в Західній Україні знаходимо в наукових працях М. Гайковського, Л. Генік, М. Марусина, Ф. Стебля. Церковних істориків особливо цікавила постать ключової фігури освітньої реформи в Галичині – отця-ректора Львівської богословської академії Йосифа Сліпого. Його організаторський, науковий і педагогічний внесок у реалізацію реформування семінарії в майбутній католицький університет осмислено в монографічних дослідженнях О. Гриніва, Я. Пелікана та у фахових статтях В. Гаюка, Е. Бистрицької, В. Лаба, О. Соловія, О. Сурмач, І. Хоми, А. Федуніка. Питанню діяльності Наукового богословського товариства присвятили свої дослідження Н. Матюценко і М. Чубатий. В окремих наукових роботах проаналізовано роль натхненника освітньої реформи – митрополита УГКЦ А. Шептицького (І. Гриньох, В. Ленцик, А. Пекар).

Отже, можемо констатувати, що за роки незалежності й завдяки історіографічній традиції діаспори досить ґрунтовно вивчено історію становлення і функціонування Богословської академії у Львові. Щоправда, всі названі публікації тяжіють виключно до богословського аспекту проблеми або ж прочитують її в контексті церковної історії України.

Мета статті – показати реформу богословської освіти в Галичині (1929-1944 рр.) як науково-педагогічний феномен, коли, долаючи несприятливі суспільно-політичні обставини, її організатори явили світові нову вищу школу з сузір'ям блискучих викладачів-учених і вірних учнів, що зберегли відданість Богу, Церкві й українському народу.

Задекларувавши освітню реформу, провідники УГКЦ вбачали її головним завданням створення Богословської академії. Першим кроком до втілення задуму стало заснування богословського факультету Львівського таємного університету, який почав функціонувати 1920 р. У структурі університету налічувалося 3 факультети, 15 кафедр, 54 професори, 1500 студентів. Але 1925 р. польський уряд заклав цей навчальний заклад [2, с. 45].

Тимчасова невдача не розчарувала освітнього реформатора А. Шептицького. Тим більше, що в майбутньому здійсненні наукових планів він міг опертися на здібного організатора богословської освіти, отця-доктора Йосифа Сліпого, який до того ж зарекомендував себе енергійним і вмілим ректором Львівської духовної семінарії (1925), ініціативним керівником Богословського наукового товариства (1923) та ерудованим редактором часопису «Богословія» і всіх його видань.

За дорученням митрополита колишній вихованець філософсько-богословських факультетів у Римі та Інсбруку вирушив у подорож Західною Європою, щоб ознайомитися зі специфікою організації навчально-виховного процесу у високих богословських школах Італії, Німеччині, Франції, Англії. Для закладення міцного фундаменту під будову вищого навчального закладу європейського значення він особисто підготував Статути для Богословської Академії. Освітньою реформою зацікавилася Богословське наукове товариство, члени якого на черговому засіданні 11 листопада 1927 р. провели жваву і конструктивну дискусію. Товариство одностайно погодилося, що створення Академії зумовлено передусім відсутністю такої інституції на католицькому Сході, зокрема й в Україні.

Після затвердження статутів Академії митрополит А. Шептицький призначив Й. Сліпого 28 лютого 1928 р. на посаду ректора. Урочисте відкриття Богословської Академії у Львові 6 жовтня 1929 р. можна вважати епохальною подією в житті Української Церкви. У своїй промові митрополит сказав: «Те завдання випадає на нас передусім положення нашого краю й нашої Церкви на пограниччю західного і східного світу. Се положення накладає на нас ролю якогось посередника поміж Сходом й Заходом. Сходови треба нам дати можливість пізнати богословію Західної Церкви, Заходови – Східної» [26, с. 2]. З основною доповіддю «Значіння й устрій Греко-Католицької Богословської Академії» виступив ректор Й. Сліпий, який констатував: «Найвищі школи є об'явом глибини ума, вогнищем науки і двигуном народного життя. Вони є найсильнішим джерелом, з якого пливе розумове життя нації і майстернею інтелектуальних здобутків. Провідники народу дістануть там вишколення і леліють ідеали, що стануть сонцем у їх майбутній праці, – там твориться духовна аристократія народу» [14, с. 51]. Привітальна телеграма Папи Римського Пія XI, зачитана на урочистому відкритті Академії засвідчила, що освітня реформа, започаткована в Галичині, мала значення для всього християнського світу. Привітання надіслали також гетьман України П. Скоропадський, професор Д. Дорошенко та багато інших видатних особистостей [15, с. 90-102].

За задумом ініціаторів реформи, богословська наука в навчальному закладі повинна мати прикладний характер. Й. Сліпий з цього приводу зазначав: «Чеснота віри повинна так присвічувати кожному в науці богословії, щоби та наука не була для нього мертвою теорією, а повною життям практикою» [16, с. 52].

Упровадження програмних засад освітньої реформи розпочалося за найбільш несприятливих суспільно-політичних умов для української спільноти Галичини. Шовіністична політика Польської держави, націлена на ліквідацію української освіти, науки і культури, отримала в історії сумнозвісну назву «пацифікації». Тому провід УГКЦ виробив модерну лінію освітнього поступу, суть якої, за влучним висловлюванням дослідника А. Федуніка, полягає в тому, що «Богословська Академія нав'язала до світлої традиції Києво-Могилянської Академії, зірвала із епархальною загумінковістю та повела все навчання і виховання нових левітів шляхом всеукраїнства» [20, с. 107].

Економічні катаклізми другої чверті ХХ ст., а саме інфляція та безробіття, відбилися на темпах зростання Академії, адже більшість її вихованців відчували матеріальні нестатки. І нарешті, коли розпочалися формування адміністративного апарату, професорсько-викладацького складу, набір студентів, підготовка навчальних програм і посібників, проблема з комплектацією висококваліфікованими педагогічними кадрами та належним освітнім потенціалом абітурієнтів постала на передній план.

Статут Богословської Академії передбачав функціонування двох факультетів: богословського (почав діяти з 1928 р.) і філософського (1930). Згідно зі Статутом на філософському факультеті планувалося викладання таких дисциплін: філософія (логіка, онтологія, критика, психологія, історія, філософія), церковнослов'янська, єврейська, грецька і латинська мови, теодицея, космологія, етика, природне право, соціологія, педагогіка, християнська археологія, експериментальна психологія, граничні питання хімії й філософії, біологія, фізика й вища математика, астрономія, естетика, антропологія, історія мистецтва, читання й пояснення текстів Аристотеля, Платона, святого Томи, новітні філософські напрямки, філософія релігії, історія слов'янської та української філософії, семінар з соціології, мистецтва, вибрані питання з космології, теодицеї, етики, логіки, критики, онтології [14, с. 71-74].

Традиційний галицький консерватизм щодо оперативного вирішення назрілих соціальних і культурних проблем позначився на якості викладацького складу, адже

більшість учених-богословів зайняли очікувальну позицію. У період становлення Академії в ній працювали тільки три професори – о. д-р Т. Галуцинський, о. д-р Й. Сліпий та о. д-р Т. Мишковський. Уже невдовзі на богословському факультеті лекційні курси читали: о. д-р Г. Костельник (логіка, історія грецької філософії), о. д-р М. Конрад (основи соціології), о. д-р В. Максимець (логіка, онтологія, критика, естетика), о. д-р І. Гриньох (космологія). Особистий приклад і на цьому факультеті показував отець-ректор Й. Сліпий, який викладав історію схоластичної філософії [4, с. 60].

Науковий рівень викладачів Академії став невпинно зростати. Звання надзвичайних професорів невдовзі отримали о. д-р Д. Дорожинський (канонічне право), д-р М. Чубатий (історія Церкви), о. д-р Ю. Дзерович (катехетика і педагогіка), о. д-р А. Іщак (догматика, канонічне право), д-р К. Чехович (церковнослов'янська мова) [11, с. 292].

Важливо відзначити, що для удосконалення навчальної програми професорсько-викладацький склад Академії прилучився до створення нових підручників, які стали видаватися в серії наукових творів «Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові». Доктор філософії і богослов'я о. М. Конрад підготував і видав «Нарис історії стародавньої філософії» (1934-1935), о. д-р Г. Костельник підготував «Історію новітньої філософії», а ректор Й. Сліпий – «Історію Середньовічної філософії». Маючи за плечима досвід науково-дослідницької роботи, професори Богословської Академії створили підручники високого методичного рівня: «Біблійна герменевтика», «Патрологія», «Катехитика», «Догматика нез'єданого Сходу», «Церковно-Слов'янська Граматика» [18, с. 258].

Розбудова філософського факультету дала імпульс для припливу нових наукових сил. На ще вищий ступінь підняли рівень викладання основних дисциплін: о. д-р Л. Глинка, о. д-р В. Лаба, о. д-р Я. Левицький, о. д-р І. Фіголь, о. д-р І. Сампара, о. д-р Б. Липський, о. д-р І. Черняк. Після канікул 1939 р. в Академії планувалося відкрити правничий (юридичний) факультет, до якого був запрошений визначний науковець-юрист В. Старосольський [7, с. 161].

За активного сприяння професорсько-викладацького складу Богословської Академії у Львові виходить низка наукових періодичних видань: журнал «Богословія», часопис «Праці Богословського Наукового Товариства», часопис «Праці Греко-Католицької Богословської Академії», серія «Видання Богословія», журнал «Нива». На сторінках цих та інших періодичних видань публікується значна кількість наукових праць, статей, розвідок з історії Церкви в Україні, історії християнства, історії філософії, філософії, соціології, педагогіки, догматики, морального богослов'я, історії українського сакрального мистецтва.

Значний внесок у становлення богословської освіти в Галичині зробили світські вчені. Митрополит А. Шептицький надавав особливого значення вивченню студентами-богословами сакрального мистецтва, іконології та іконографії. В одній зі своїх мистецтвознавчих праць він писав: «Досвід доперва показав, що в іконах є багато цінного матеріалу – історичного і етнографічного» [25, с. 3].

Основні методологічні принципи викладання мистецтвознавчих дисциплін у вищій школі апробував в лекційному курсі і на семінарах прославлений український іконограф І. Свенціцький, який написав для студентів два підручники: «Іконопись Галицької України XV – XVI вв.» (Жовква, 1928), та «Ікони Галицької України XV – XVI вв.» (Жовква, 1929). Справу свого попередника продовжив знавець візантійського й українського середньовічного мистецтва, автор численних праць, учасник міжнародних конференцій В. Сас-Залозецький, який з 1930 р. незмінно викладав історію мистецтв. У журналі «Богословія» вчений опублікував свої наукові

розвідки «Візантійський Ренесанс у світлі новітніх дослідів» (1932) і «Доба Палеологів та її мистецтво» (1933). Надзвичайною популярністю у студентів користувався і його підручник, присвячений історії старохристиянського мистецтва, що вийшов з друку у 1934 р. [5]. Для поглибленого вивчення сакрального мистецтва в Академії було утворено Художній музей, який очолив один з найвідоміших теоретиків мистецтвознавчої науки в Галичині – М. Драган, автор навчальних посібників «Українська декоративна різьба XVI – XVIII ст.» та двотомника «Українські дерев'яні церкви» (Львів, 1937). За всі роки до музею було придбано 1321 експонат, серед яких були рукописи і стародруки, рідкісні ікони і фрагменти давніх іконостасів, цінні речі церковного вжитку і археологічна збірка.

На взірцевому рівні в Богословській Академії було поставлено викладання біблійної, християнської і церковної археології. На особисте запрошення митрополита А. Шептицького 1929 р. до Львова прибув визначний археолог Я. Пастернак, який працював у різних чеських наукових установах, а своїми відкриттями в середньовічних кварталах Праги здобув європейське визнання. Дослідник багатьох підземних архівів Східної та Центральної Європи стисло й образно сформулював завдання перед студентами-богословами у контексті опанування ними основ археологічної науки, вважаючи галицьких священослужителів «новим, дуже сильним чинником на полі української археології». «Молоде покоління духовенства, яке попри високу богословську освіту, винесе з мурів Богословської Академії, ще й нове для нього знання рідної старовини, вже необхідне нині при культурно-освітній праці між народом, – писав він у статті, – та конче до відповідного, наукового добування нових матеріалів для археології, як вихідної точки не лише матеріальної культури, а й історії релігійних вірувань та взагалі духовного життя людини на наших землях» [13]. З метою ефективнішого вивчення курсу археології досвідчений науковець написав підручник, який призначався для студентів Академії та священників Галичини [12].

Належним чином у навчальних аудиторіях вивчалася й церковна архітектура, у чому сприяли дослідження д-ра-мистецтвознавця В. Січинського «Вежа і дім Корнякта у Львові», «Замкова гора св. Миколая», «Досліди над архітектурою собору св. Юра у Львові», опубліковані в тогочасній богословській періодиці [9, с. 145].

Окрема сторінка у спалаху «Світильника Істини», як у Галичині шанобливо називали Академію, належить педагогічній діяльності Б. Кудрика (1897-1950), який викладав історію церковної музики і був автором навчального посібника для студентів [6].

Серед світських учених заслужене поцінування мала наукова і педагогічна праця антрополога Ю. Полянського, доктора політичних наук О. Надраги, антрополога і астронома І. Раковського.

В Академії постійно працювали семінари: правничий (д-р Л. Глинка), історії Унії (д-р М. Чубатий), історії України (д-р І. Крип'якевич), мистецтвознавчий (д-р В. Залозецький), церковнослов'янської мови (д-р К. Чехович), а також гомілетичний, біблійний, догматичний, катехитичний і соціологічний. Найкращі студентські роботи виходили друком у часописах «Мета», «Діло», «Христос Наша сила» та в місячниках «Нива» і «Богословія» [1, с. 111-112].

За десять років існування Богословська Академія досягла рівня найкращих теологічних факультетів Європи. За цей період вона мала 2751 студента, серед яких були вихідці не тільки з Галичини, а й із Болгарії, Румунії, Чехословаччини, Югославії, вірні Православній Церкві з Волині і Холмщини [3, с. 33]. Серед наукового персоналу працювали 14 професорів, 6 доцентів та 18 їх заступників.

Викладачі Академії брали активну участь у міжнародних з'їздах, конференціях, виступали організаторами і співзасновниками різноманітних товариств. За короткий

період їхні наукові здобутки стали відомими в Галичині та далеко за її межами. Ректор Й. Сліпий мріяв про перетворення існуючого навчального закладу в Український релігійний університет, але на перешкоді стала Друга світова війна і більшовицька окупація галицьких земель.

У роки панування більшовизму в Галичині (1939-1941) Академію було закрито. Свою діяльність вона відновила восени 1941 р. в умовах німецької окупації. Науково-педагогічна конференція викладацького складу відбулася 21 серпня 1941 р. Професорська колегія затвердила всі предмети, що викладалися перед війною [22]. Звичайних професорів у 1941/42 н.р. було три, надзвичайних професорів – 2, доцентів – 2, яким допомагали ще 10 науковців. У 1943/44 н.р. професорська колегія збільшилася до 27 осіб [15, с. 51].

У 1941/ 42 н. р. загальна кількість студентів становила 147 осіб [23]. У 1942/43 н.р. їх число зросло, незважаючи на воєнні дії. Всього в Академії навчалося 204 слухачі [24]. У воєнний період налагодило свою діяльність Богословське Наукове Товариство, закрите 1939 року. Ректор Й. Сліпий звернувся з листом до німецьких властей про відновлення наукових видань та публікацій [21]. Такий дозвіл ректорат отримав лише наприкінці 1943 року. У відновленому номері кварталника «Богословія» було надруковано нарис Й. Сліпого про розвиток релігійного українського обряду.

Після встановлення більшовицької влади в Галичині 1944 р. Богословську Академію було закрито. Її коротку, славу і трагічну історію влучно схарактеризував митрополит А. Шептицький у своєму посланні від 26 вересня 1938 року з нагоди 10-річного ювілею навчального закладу: «Наука-знання - це , по християнській вірі і християнській обичайності, найбільша сила народів, це наймогутніша підпора культури, поступу та національної самостійності. Цим заслужила собі Богословська Академія на велике признание не тільки Церкви, алей цілого українського громадянства» [14, с. 320].

Таким чином, освітня реформа, започаткована митрополитом А. Шептицьким і розгорнута отцем-ректором Й. Сліпим, принесла позитивні релігійно-теологічні результати та спричинилася до розвою суспільно-політичного та національного життя українського народу, її широкий відгомін докочується до нашої сучасності. Богословська Академія у Львові підняла науковий рівень галицького духовенства, стала справжнім потужним інтелектуальним центром, базою духовного й національного виховання українства. Її учні в умовах насильства безбожного комуністичного режиму створили в підпіллі катакомбну Церкву, яка до кінця зберегла вірність Богові, Україні та рідному народу.

Порушена в статті проблема – багатоаспектна та потребує більш детального вивчення, яке може бути здійснено в подальших наукових розвідках.

Література:

1. Бистрицька Е. Йосип Сліпий – організатор богословської науки в Україні / Е.Бистрицька // Патріарх Йосип Сліпий як визначний український ієрарх, науковець та патріот: [матер. Міжнар. наук. конфер.] (20 вересня 2002 року, м. Київ). – К., 2003. – С. 106-115.
2. Гайковський М. Українська греко-католицька церква в часи митрополитування Андрея Шептицького / М. Гайковський // Київська Церква. – 2001. – № 2-3. – С. 32-38.
3. Гаюк В. Патріарх Йосиф – подвижник богословської науки в Україні / В. Гаюк // Кардинал Йосиф Сліпий і сучасність: [зб. матер. Всеукр. наук. конфер. на пошанування 110-ї річниці від дня народження Глави УГКЦ, кардинала Йосифа Сліпого (11-12 жовтня 2002 р.)]. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – С. 27-36.

4. Генік Л. Філософська освіта у Львівській Богословській Академії (1928-1944 рр.) / Л. Генік // Історія релігій в Україні: [матер. VIII Міжнар. круглого столу 11-13 травня 1998 року]. – Львів: Логос, 1998. – С. 59-61.
5. Залозецький В. Огляд історії старохристиянського мистецтва / В. Залозецький. – Львів, 1934. – 112 с.
6. Кудрик Б. Огляд історії музики / Б. Кудрик // Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові. – Львів, 1937. – Т. XIX. – 144 с.
7. Ленцик В. Слуга Божий кир Андрей Шептицький добродій української культури / В. Ленцик // Богословія. – Рим, 1983. – Т. XLVII. Кн. 1-4. – С. 151-162.
8. Марусин М. Погляд на виховання кандидатів духовного сану на Україні / М. Марусин // Богословія. – Рим, 1963. – Т. XXI - XXIV. – Кн. 1-4. – С. 40-90.
9. Микитюк Д. Під попелем століть / Д. Микитюк // Мета. – 1936. – Ч. 6 (10 листопада).
10. Матлашенко Н. Наукова та видавнича діяльність Богословського наукового товариства (Львів, 1923-1942 рр.) / Н. Матлашенко // Історія релігій в Україні: [матер. Міжнар. круглого столу 11-13 травня 1998 р.]. – Львів: Логос, 1998. – С. 144-145.
11. О. ректор д-р Йосиф Сліпий. Десять літ праці Богословської Академії / Й. Сліпий // Нива. – 1938. – Т. XXXIII. – С. 387-390.
12. О. Соловій М. ЧСВВ. Митрополит Й. Сліпий як науковець-богослов / М. Соловій// Наукові записки Українського Вільного Університету. – Мюнхен, 1969. – Т. 9-10. – С. 185-198.
13. Пастернак Я. Коротка археологія західноукраїнських земель // Богословія. – 1932. – Т. X. – Кн. 1. – С. 38 - 79; Кн. 2. – С. 147-164; Кн. 3. – С. 229-258.
14. Пастернак Я. Новий чинник в українській археології / Я. Пастернак // Діло. – 1934. – 30 вересня.
15. Світильник істини. Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові 1928-1944 (Матеріали зібрав і опрацював д-р Петро Синиця). – Торонто - Чікаго, 1971. – Ч. I. – 718 с.
16. Світильник істини. Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові 1928-1944 (Матеріали зібрав і опрацював д-р Петро Синиця). – Торонто-Чікаго, 1976. – Ч. II. – 663 с.
17. Сліпий Йосиф архієп. Правила для питомців Греко-Католицької Духовної семінарії у Львові / Й. Сліпий // Твори Кир Йосифа Верховного архієпископа і кардинала. – Рим, 1970. – Т. III-VI. – С. 47-70.
18. Стеблій Ф. Львівська духовна семінарія – вогнище українства часів «Руської трійці»/ Ф. Стеблій // Кіївська Церква. – 2001. – № 2-3. – С. 120-123.
19. Сурмач О. Йосиф Сліпий на чолі греко-католицької Богословської Академії / О. Сурмач // Історія релігій в Україні: [матер. VIII Міжнар. круглого столу 11-13 травня 1998 року]. – Львів: Логос, 1998. – С. 257-259.
20. Гринів О. Йосиф Сліпий як історик, філософ, педагог/ О. Гринів. – Львів: Місіонер, 1994. – 160 с.
21. Федунік А. Митрополит Йосиф – ректор Греко-Католицької Богословської Академії / А. Федунік // Богословія. – Рим, 1963. – Т. XXI-XXIV. – Кн. 1-4. – С. 106-122.
22. Центральний державний історичний архів у Львові. – Ф. 451, спр. 26, арк. 15.
23. ЦДІА у Львові . – Ф. 451, оп. 2, спр. 68, арк. 22.
24. ЦДІА у Львові . – Ф. 451, оп. 2, спр. 577, арк. 25.
25. ЦДІА у Львові . – Ф. 451, оп. 2, спр. 578, арк. 35.
26. Шептицький А. Мої спомини про предмет музейних збірок / А. Шептицький // Двадцятьп'ятьліття Національного музею у Львові. – Львів, 1930. – С. 1-3.
27. Шептицький А. Промова на святочнім відкритті Греко-Католицької Богословської Академії / А. Шептицький // Богословія. – 1930. – Т. VIII. – Кн. 1. – С. 1-4.

Пахолук Р. И.

РЕФОРМА БОГОСЛОВСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ГАЛИЧИНЕ (1929 – 1944 гг.)

В статье поднята проблема реформирования богословского образования в Галичине (1929-1944 гг.), возле истоков которой были такие выдающиеся церковные деятели, ученые-теологи и педагоги, как митрополит Андрей Шептицкий и доктор богословия, отец Йосиф Слепой. Проанализирован процесс образовательной реформы и ее значение для Украинской Церкви и национальной истории в целом.

Ключевые слова: академия, Андрей Шептицкий, богословие, Галичина, Йосиф Слепой, образовательная реформа.

Pakholok R.I.

THE REFORM OF THEOLOGICAL EDUCATION IN GALICIA (1929 - 1944)

This article highlights the problem of the reform of theological education in Galicia (1929-1944), the beginning of which belongs to such prominent church leaders as: scientist-theologian and educationist, Metropolitan Andrey Sheptytsky and the doctor of theology and the priest Yosyf Slipyj. There was analyzed the process of educational reform and its meaning for Ukrainian Church in particular and national history in general.

Key words: academy, Andrey Sheptytsky, theology, Galicia, Yosyf Slipyj, educational reform.

УДК 373.1

Примакова В.В.*

**РОБОТА ІНСТИТУТІВ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УЧИТЕЛІВ
У 40-ВІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ**

Статтю присвячено розгляду особливостей діяльності інститутів удосконалення кваліфікації вчителів з моменту їх створення в Україні та в повоєнні роки ХХ століття; проаналізовано вплив їх діяльності на розвиток післядипломної освіти вчителів початкових класів.

Ключові слова: інститут удосконалення кваліфікації вчителів, повоєнний період, структура та особливості діяльності, форми професійного розвитку.

Професійна діяльність займає найбільш тривалий період у житті кожної людини. Однак порівняно з багатовіковою історією розвитку освіти історія розвитку післядипломної освіти вчителів є досить молодого галуззю педагогічної науки. Її виникнення і початок становлення пов'язують із другою половиною ХІХ століття. Першими кроками у напрямку неперервного професійного розвитку вчителів вважаються організація і проведення окремих фрагментарних форм професійного спілкування та обміну педагогічним досвідом (конференції, зустрічі, перші з'їзди та конгреси тощо). Проте ними було охоплено досить обмежену кількість зацікавлених фахівців і проводилися вони несистематично. Потребу в оновленні, розширенні знань й удосконаленні професійних умінь педагога відчували завжди. Однак створення, становлення і розвиток системи післядипломної освіти вчителів відбувалися значно пізніше.

Вивченню різних аспектів функціонування післядипломної педагогічної освіти приділяли значну увагу педагоги і вчені радянських часів та сучасні вітчизняні науковці. Дослідженню історичного аспекту питань загального розвитку системи освіти присвятили свої праці М.Євтух, В.Кузьменко, Н.Слюсаренко, О.Сухомлинська, М.Фіцула та інші. Теоретико-методологічні основи розвитку системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів висвітлювали у своїх наукових працях А.Зубко, М.Кларин,

* © Примакова В.В.*